

ŠKODY ZPŮSOBENÉ ZVĚŘÍ

1.Situace

2.Zákonné předpoklady

3.Zjišťování škod a jejich úhrada

4.Možnosti omezení škod zvěří na
zemědělských plodinách

Ing. Jiří Kožmín

soudní znalec a poradce akreditovaný MZe
tel. 732 527 001, e-mail kozminova@volny.cz

1. Situace

- **1.1. Využívání porostů polních plodin spárkatou zvěří**

Změny v chování zvěře

Rušení zvěře provozem v honitbě zpřístupněním krajiny
(nové cesty, osídlení, turistika, silniční provoz)

Úhrada nákladů na honitbu poplatkovým lovem a její odraz do
skutečných stavů zvěře

Tvrdý ekonomický tlak na tvorbu velkoplošných monokultur
(nízké náklady na produkci v rozhodujících produkčních oblastech)

- **1.2. Polní plodiny jako zdroj potravy zvěře**

- zvěř se z důvodu rušení přesunula z velkých lesních komplexů do přilehlých polí
- Často jsou proto pěstované rostliny pro zvěř atraktivnější než druhy tvořící jejich přirozenou potravu
- Polní plodiny jsou zvěří využívány celoročně a na některých lokalitách mohou zajišťovat podstatnou část celoroční potravy.
- Zejména v zimním období a v době dozrávání je potravní nabídka na polích výrazně kvalitnější, než přirozené potravní zdroje v lesním prostředí

1.3. Škody

- Asi nejdokonalejší sběr informací o vlivu zvěře na zemědělské hospodaření existuje v různých státech USA, kde státní agentury mají v pracovní náplni i sběr dat o škodách zvěří působených zemědělci, poradenskou činnost při řešení škod a na základě získaných informací přijímají opatření k minimalizaci škod.
- Např. odhadované ekonomické ztráty vlivem volně žijících živočichů v USA přesahují tři miliardy dolarů (Conover et al. 1995).
- Z našeho území nejsou podrobné údaje o těchto škodách k dispozici.

- Jde o dlouhodobý problém, který na některých místech ohrožuje hospodaření zemědělských subjektů. Největší význam má poškození rostlin **v období zrání.**
- Spásání na začátku vegetace rostliny sice znatelně poškozuje, ale často je rychle vyrovnáno a na výnosu se neprojeví.
To neplatí pro rostliny, u nichž zničením vegetačního vrcholu dojde k jejich nevratnému poškození (**cukrovka, řepka, mák** apod.)

1.4.Příčiny vzniku škod

- **nezvládnutá regulace početnosti** zvěře (např. v roce 2004 na základě sčítání naplánován lov necelých 38 tisíc kusů, ale nakonec bylo uloveno více než 121 tisíc kusů

Vznikající škody ovšem není možné svalovat jen na přemnoženou zvěř, ale je třeba řešit i jiné příčiny. Výši škod na konkrétních lokalitách totiž mohou ovlivňovat i další faktory:

- jako jsou možnosti migrace zvěře, pro kterou není typické, aby se dlouhodobě zdržovala na jedné malé lokalitě,
- rušení zvěře na obvyklých pastevních plochách,
- celková úživnost prostředí,
- přístupnost k atraktivním porostům,
- velkoplošné pěstování monokultur vynucené tržním hospodářstvím
- nemožnost nalezení klidu v lese, příkrmování,
- cílený lov atd.

- Pro omezení působených škod je nutno vedle udržování přiměřené početnosti zvěře na ohrožených plochách i provádět cílená opatření jak ze strany myslivců, tak zemědělců

2. Zákonné předpoklady

- **ZÁKON
449/2001 Sb.,
o myslivosti**

§ 2 písm.e) pojmy

- **nehonebními pozemky jsou pozemky** uvnitř hranice současně zastavěného území obce, jako náměstí, návsi, tržiště, ulice, nádvoří, cesty, hřiště a parky, pokud nejde o zemědělské nebo lesní pozemky mimo toto území, dále pozemky zastavěné, sady, zahrady a školky řádně ohrazené, **oplocené pozemky sloužící k farmovému chovu zvěře**

§ 3

Zásady chovu

- (2) Držitel honitby a v případě jejího pronájmu nájemce honitby (dále jen "uživatel honitby") je povinen **zajišťovat v honitbě chov zvěře v rozmezí mezi minimálním a normovaným stavem zvěře**, které jsou určeny v rozhodnutí orgánu státní správy myslivosti o uznání honitby. Minimálním stavem zvěře je stav, při kterém není druh ohrožen na existenci a jeho populační hustota zabezpečuje biologickou reprodukci druhu. Normovaným stavem je nejvýše přípustný jarní stav, který odpovídá kvalitě životního prostředí zvěře a úživnosti honitby; uvádí v rámci jakostní třídy honitby i požadovaný poměr pohlaví a věkovou skladbu zvěře a koeficient očekávané produkce.

- (3) Normované stavy zvěře se uvádí i pro oblasti chovu zvěře, které vymezuje na návrh jednoho nebo více držitelů honiteb rozhodnutím orgán státní správy myslivosti. **Oblastí chovu zvěře je souvislé území tvořené souborem honiteb s přibližně stejnými vhodnými přírodními podmínkami pro zvěř a určené k chovu určitého druhu zvěře spárkaté, s výjimkou zvěře srnčí, jelence a prasete divokého,**

§ 9

Omezení a zákazy dané v zájmu ochrany

- (3) Na žádost uživatele honitby může orgán státní správy myslivosti, zejména v době hnízdění, kladení a odchovu mláďat nebo provádění lovů, nařídit přiměřené omezení nebo i **zákaz vstupu do honitby** nebo jejích částí, omezení jízdy koňmi a tažnými psy a omezení jiných sportovních nebo zájmových činností. **Uvedená opatření se nevztahují na hospodářskou činnost vlastníků, popřípadě nájemců honebních pozemků.**

§ 10

Povinnosti vlastníků domácích a hospodářských zvířat a vlastníků pozemků

- (2) Při obhospodařování pozemků, jejich ohrazování při pastvě a podobně jsou vlastníci, popřípadě nájemci pozemků povinni dbát, aby nebyla zvěř zraňována nebo usmrcována
- (3) K zabránění škodám působeným na zvěři při obhospodařování honebních pozemků jsou povinni
 - a) vlastníci, popřípadě nájemci honebních pozemků oznámit s předstihem uživateli honitby dobu a místo provádění zemědělských prací v noční době, kosení pícnin a použití chemických přípravků na ochranu rostlin
 - b) provozovatelé mechanizačních prostředků na kosení pícnin používat účinných plašičů zvěře, a pokud je to možné, provádět sklizňové práce tak, aby zvěř byla vytlačována od středu sklizeného pozemku k jeho okraji
 - c) provozovatelé silážních jam a krechtů provádět opatření proti nežádoucímu přístupu zvěře.

§ 11

Povinnosti uživatelů honiteb

- 1) V zájmu ochrany zvěře jsou uživatelé polních honiteb povinni pečovat o zakládání remízků a jiných vhodných úkrytů pro zvěř a uživatelé lesních honiteb o zakládání políček pro zvěř na pozemcích, na kterých jim to vlastník, popřípadě uživatel honebních pozemků na jejich žádost písemně povolí; vlastník, popřípadě nájemce lesních pozemků může tuto činnost povolit jen při dodržení předpisů o lesích.
- (2) Uživatelé honiteb jsou povinni provést po oznámení vlastníků, popřípadě nájemců honebních pozemků podle § 10 odst. 3 písm. a) potřebná opatření k záchraně zvěře.
- (4) Uživatel honitby je povinen provozovat krmelce, zásypy, slaniska a napajedla a v době nouze zvěř řádně přikrmovat. Počty a objemy těchto zařízení se uvádějí v plánu mysliveckého hospodaření a v ročním statistickém výkazu o honitbě.

- (6) **Uživatelé honiteb** jsou povinni s vlastníky, popřípadě nájemci honebních pozemků, kteří na těchto pozemcích hospodaří a nejsou členy honebního společenstva, **projednat alespoň 7 dnů předem konání činností**, které mohou omezit obhospodařování těchto pozemků.
- (výstavba nebo opravy mysl.zařízení, zakrmování, lov apod.)

ŠKODY ZPŮSOBENÉ UŽÍVÁNÍM HONITBY, ZVĚŘÍ A NA ZVĚŘI

§ 52

Odpovědnost uživatele honitby

- (1) Uživatel honitby je povinen hradit
 - a) škodu, která byla v honitbě způsobena při provozování myslivosti na honebních pozemcích nebo na polních plodinách dosud nesklizených, vinné révě nebo lesních porostech,
 - b) škodu, kterou v honitbě na honebních pozemcích nebo na polních plodinách dosud nesklizených, vinné révě, ovocných kulturách nebo na lesních porostech způsobila zvěř.

§ 53

Opatření k zábraně škod působených zvěří

- **Vlastník, popřípadě nájemce honebního pozemku činí přiměřená opatření k zabránění škod působených zvěří, přičemž však nesmí být zvěř zraňována. Stejná opatření může učinit se souhlasem vlastníka honebního pozemku uživatel honitby.** Ustanovení zvláštních právních předpisů(zák. o lesích) ukládající vlastníkům, popřípadě nájemcům honebních pozemků provádět opatření k ochraně před škodami působenými zvěří nejsou dotčena.

§ 54

Neuhrazované škody způsobené zvěří

- (1) Nehradí se škody způsobené zvěří **na pozemcích nehonebních**, na vinné révě neošetřené proti škodám působeným zvěří, **na neoplocených květinových školkách nebo zahradách ovocných a zelinářských, na stromořadích a stromech jednotlivě rostoucích, jakož i na vysokocenných plodinách**. O tom, která plodina je vysokocenná, rozhoduje v pochybnostech orgán státní správy myslivosti. Nehradí se rovněž škody způsobené zvěří na zemědělských plodinách **nesklizených v agrotechnických lhůtách** a dále škody na zemědělských plodinách uskladněných na honebních pozemcích, pokud osoba, která plodiny uskladnila, neprovedla zároveň opatření za účelem účinné ochrany proti škodám působeným zvěří.

Vysvětlení ČMMJ

- Zařazení plodin v příloze v dotazu uvedené vyhlášky je uváděno ze zcela jiného hlediska a sice úživnosti honiteb. Také text v příloze uvádí, že zemědělství je v této krajině zaměřeno zejména na vyjmenované plodiny. Tím se říká, že se v této krajině pěstování těchto plodin daří, jsou vyšší výnosy apod. Neznamená to, že se tyto plodiny v jiné krajině pěstovat nemají či dokonce nesmějí. Nelze proto v takových případech odvodit, že škody zvěří na nich vzniklé se nehradí, jako je tomu např. u plodin nesklizených v agrotechnických lhůtách.
Vladimír Čechura

- **Vysokocenné plodiny ve vztahu k myslivosti JUDr. Antonín Charvát a ing. Jan Mikulka, CSc.**

K základním zvláštnostem, které zařazují plodinu mezi vysokocenné, patří:

- a) pěstování převážně pro účely výzkumu a šlechtění, farmakologie nebo k zachování ohroženého druhu plodiny či rostliny v přírodě,
 - b) pěstování ve vymezené lokalitě s plošným omezením a provedenou ochranou proti škodám působeným zvěří,
 - c) neobvyklé pěstování v lokalitách s nepříznivými klimatickými podmínkami, které jsou pro běžné, tradiční pěstování nevhodné a netypické,
 - d) pěstování takové plodiny, jež není pro dané prostředí typická (např. exotická plodina dovezená z ciziny apod.).
- Stručně – co je ve statistickém výkaze pro okres či kraj je obvyklé a není vysokocennou plodinou

- (3) Škody způsobené zvěří, jejíž početní stavy nemohou být lovem snižovány, hradí stát.

§ 55

Uplatnění nároků

- a) u škody na zemědělských pozemcích, polních plodinách a zemědělských porostech **do 20 dnů ode dne, kdy škoda vznikla,**
- (1) Nárok na náhradu škody způsobené zvěří musí poškozený u uživatele honitby uplatnit
- b) u škod na lesních pozemcích a na lesních porostech vzniklých v období od 1. července předcházejícího roku do 30. června běžného roku do 20 dnů od uplynutí uvedeného období.

- **(2) Současně s uplatněním nároku na náhradu škody způsobené zvěří vyčíslí poškozený výši škody.** Na polních plodinách a zemědělských porostech, u nichž lze vyčíslit škodu teprve v době sklizně, ji poškozený vyčíslí do 15 dnů po provedené sklizni.
- **(3) Poškozený a uživatel honitby se mají o náhradě škody způsobené zvěří dohodnout. Pokud uživatel honitby nenahradí škodu do 60 dnů ode dne, kdy poškozený uplatnil svůj nárok a vyčíslil výši škody,**
- **může poškozený ve lhůtě 1 měsíce uplatnit svůj nárok na náhradu škody u soudu.**
- **(4) Nárok na náhradu škody způsobené zvěří zaniká, nebyl-li poškozeným uplatněn ve lhůtách uvedených v odstavcích 1 až 3.**

§ 56

Náhrada škod způsobených na zvěři

- Za škodu na zvěři odpovídá každý, kdo ji způsobil porušením právní povinnosti. Škodou na zvěři se rozumí zejména neoprávněný lov zvěře (pytláctví), úhyn zvěře, zničení hnízdišť, poškození nebo zničení prostředí nutného pro život zvěře a vypuštění živočichů, kteří mohou narušit přírodní rovnováhu nebo narušit genofond geograficky původního druhu zvěře. Na náhradu škody má nárok uživatel honitby. Pro uplatnění nároku na náhradu této škody platí obecné předpisy. (oz)

3. Zjišťování škod a jejich úhrada

- **3.1. Obecně ke způsobům stanovení velikosti poškozené plochy a ocenění škody**
- **a) metodiky pro stanovení velikosti či podílu poškozené plochy nebo množství či podílu poškozených rostlin, případně biomasy = stanovení rozsahu poškození**
- **b) metodiky ohodnocení vzniklé škody = ocenění škody**

- **Poškozením**

se v této souvislosti rozumí jakékoliv porušení celistvosti rostlin, zejména okusem, pošlapáním či poválením, včetně škod následných (nemožnost sklizně, znehodnocení).

- **Škoda**

naopak znamená majetkovou újmu poškozeného.

3.2. Určení skutečné velikosti poškozené plochy procházením a odhadem velikosti dílčích ploch

- Dobře je takto možné kvantifikovat veškeré poškozené plochy většího rázu, případně nízké porosty, které lze snadno přehlédnout. Vzhledem k pracnosti zjištění poškozené plochy touto metodou je nutno se v praxi omezit jen na výrazně poškozené porosty a u nich jen na větší poškozené plochy.
- U větších ploch méně přehledných porostů je vhodné předem lokalizovat poškozená místa např. z vyvýšených míst.
- V případě menších a přehledných ploch je nejlepší projít a ohodnotit všechna poškozená místa, **inventarizace**
- u větších ploch je třeba vybrat zkusné plochy, které reprezentují zbývající část porostu.

3.3. Stanovení podílu poškozené plochy či podílu poškozených rostlin procházením

- Určování podílu poškozené plochy či rostlin má proti předcházející metodě obrovskou výhodu v tom, že nevyžaduje přesnou lokalizaci poškozených ploch, ani určování jejich přesné velikosti.
- Tím je vlastní práce na poli výrazně zrychlena při zachování dostatečné přesnosti
- Zjišťovat je možné podíl plochy např. sledováním pruhu určité konstantní šíře (transekty) a zaznamenávání délky poškozených a nepoškozených částí,
- či využít obdélníkové, čtvercové či kruhové plochy různých velikostí s ohledem na přehlednost porostu a zřetelnost poškození.

3.4. Stanovení celkové poškozené plochy prostřednictvím dálkového průzkumu země (snímky z letadel, balonů či družic).

- Tato metoda je na první pohled velmi atraktivní v tom, že bez výrazných nároků na čas umožňuje nasnímat velké plochy a na nich přesně zjistit velikost poškození. zcela však uniká mozaikovitý okus rostlin, pokud nedojde k poválení porostu.
- Další nevýhodou je vysoká cena.
- Tento způsob určení velikosti poškozené plochy je tak vhodný jen tam, kde jde o velké souvislé plochy poválených porostů.
- Pokud na leteckém snímku můžeme určit měřítko, je možné elektronicky změřit poválenou plochu

3.5. Stanovení ztrát na celé ploše pomocí kontrolní sklizně bez zakládání kontrolních ploch

- Předpokladem využití této nejméně pracné metody je možnost vytyčení poškozených a nepoškozených ploch ve sledovaném porostu, přičemž je nutná srovnatelnost výnosů na těchto plochách.
- Těmto podmínkám ovšem vyhoví jen malá část případů, protože vliv zvěře je sice zpravidla nerovnoměrný a pozemek musí být porostově i bonitně homogenní

3.5.1. Návrh dílčích ploch či transektů

- Využití dílčích ploch je vhodné zejména u těch plodin, kterými se hůře prochází, případně tam, kde se obtížně monitoruje počet řádků.
- Naopak transekty mají výhodu u porostů, kterými lze snadno procházet a u nichž je možné snadno kontrolovat několik řádků.
- I u hustě setých plodin jsou využitelné a s výhodou lze využít kolejové řádky
- Buď se provádí inventarizace, nebo zjišťuje průměrná hodnota za pozemek dílčími pozorováními

3.6 Ocenění ztráty na produkci z velikosti poškozené plochy a průměrných tabulkových hodnot

- Tuto metodu vypracovali Charvát a Mikulka pro hlavní zemědělské plodiny, pěstované v ČR. Její výhodou je, že její použitelnost při znalosti poškozené plochy je velmi jednoduchá.
- Údaje o škodě na plochu vycházejí pouze z průměrných výnosů a průměrných cen v daném roce, což může způsobovat dohady o výši škody, proto je vhodné ji modifikovat na průměr ČSÚ 3 let a cenu SZIF v období předpokládané realizace

3.7. Ocenění ztráty na produkci podle velikosti poškozené plochy na základě dosaženého výnosu a aktuálních realizačních cen produktů.

- Stanovení škody výpočtem podle výnosu a aktuálních cen je na jednu stranu pracnějšší, ale přináší významnou výhodu v tom, že respektuje stav sklizeného porostu a aktuální ceny.

3.3 Výpočet škody na základě zjištěného podílu poškození (plochy,jedinců) a dosaženého výnosu a realizačních cen.

- Tato metoda vychází ze zjištěné ztráty na výnosu, vyjádřené podílem poškozené plochy či rostlin a tím umožňuje přesnější vyjádření ztrát i tam, kde je obtížné měřit plošný rozsah poškození.
- Její objektivita závisí na přesnosti zjištění podílu poškození na zkusných plochách a je srovnatelná se stanovováním ploch.

Úhrada škod - dohoda na prvním místě

- Tam, kde se vyskytují škody způsobené zvěří, je vhodné nejprve kontaktovat uživatele místní honitby a snažit se dohodnout společná opatření k jejich omezení. Vzniklou škodu je sice uživatel honitby povinen uhradit (§ 52 zákona č. 449/2001 o myslivosti), ale i vlastník (uživatel) pozemku má povinnost provést přiměřená opatření k zabránění škod způsobovaných zvěří (§53 výše jmenovaného zákona).
- Vymáhání škod by proto mělo být posledním řešením poté, co všechna ostatní opatření selžou, a ze strany uživatele honitby trvale chybí zájem věc řešit. I na tuto alternativu je ovšem vhodné se připravit a dopředu zjistit potřebné lhůty i postupy po vzniku škody. Rozhodně by ale měla předcházet domluva na opatřeních

4. Možnosti omezení škod zvěří na zemědělských plodinách

- **4.1. Uživatel honitby**
- **Remízky, úkryty, políčka, příkrmovat, opatření k záchraně zvěře**
- intenzivní lov zvěře v dohodnuté výši, který navíc bude soustředěn do blízkosti ohrožených ploch
- omezení příkrmování blízko polí a naopak by příkrmovací zařízení měla být umístěna co nejdále
- postavit kolem i přímo v porostech posedy, ze kterých se musí zvěř důsledně lovit (je to v zájmu obou stran)
- dodržovat skutečné kmenové stavy zvěře
- dodržovat věkovou a pohlavní strukturu

4.2. Majitel pozemku, porostu

- **4.2.1. Agrotechnická opatření**
- **repelenty, plašiče a jiné prostředky, oznamovací povinnost atd. dle § 10**
- pokud je to možné, volba lokality pro pěstování jednotlivých plodin
- vhodné ponechat pásy nízkých plodin široké do 50 m, na kterých lze postavit posedy a lovit tam zvěř
- vhodné je rozčlenění větších celků plodin, jež zvěři poskytují kryt – to je často splněno např. stávajícími krajinnými prvky (LPIS), jejichž jedna z funkcí je právě tato
- úklid posklizňových zbytků, v nichž nachází zvěř vhodnou potravu
- Paradoxně však půdoochranné technologie, které mj. podporují rozvoj mikro i makrofauny v povrchové vrstvě, zvyšují atraktivitu takovýchto pozemků zvl. pro černou zvěř

Použité materiály:

- JUDr. Antonín Charvát a ing. Jan Mikulka, CSc.:
Metodická příručka pro uplatňování škod, způsobených zvěří
- Miloslav Homolka, Marta Heroldová, Jiří Kamler, Jan Dvořák:
Metodika hodnocení škod zvěří na polních plodinách, výstup č.V002, projekt NAZV č.
QF 4192

Znalecká činnost vlastní

Děkuji za pozornost